

هوش مصنوعی

فصل هفتم

منطق رتبه اول

فهرست

- مروری بر منطق گزاره ای
- منطق رتبه اول
- انواع منطق
- نحو و معنای منطق رتبه اول
- مهندسی دانش

منطق رتبه اول

مروری بر منطق گزاره ای

ویژگیها

ماهیت اعلانی

▪ دانش و استنتاج متمایزند و استنتاج کاملاً مستقل از دامنه است

▪ قدرت بیان کافی برای اداره کردن اطلاعات جزئی

▪ با استفاده از ترکیب فصلی و نقیض

قابلیت ترکیب

▪ معنای جمله، تابعی از معنای بخشهای آن

▪ معنا، مستقل از متن است

▪ بر خلاف زبانهای طبیعی که، معنای جملات وابسته به متن است

معایب

▪ فاقد قدرت بیانی برای تشریح دقیق محیطی با اشیای مختلف

▪ بر خلاف زبانهای طبیعی

منطق رتبه اول

منطق رتبه اول

↪ اساس منطق گزاره ای را پذیرفته و بر اساس آن یک منطق بیانی میسازیم

↪ از ایده های نمایشی زبان طبیعی استفاده کرده، از عیوب آن اجتناب میکنیم

↪ زبانهای طبیعی از جهان طبقه بندی زیر را دارند

↪ اشياء: افراد، خانه، اعداد، رنگها، جنگها، قرنها، بازیهای فوتبال، آتش و ...

↪ رابطه ها:

↪ رابطه های یکانی یا خواص مثل قرمز، گرد، اول و ...

↪ رابطه های چندتایی مثل برادر بودن، بزرگتر بودن، بخششی از، مالکیت

...

↪ توابع: پدر بودن، بهترین دوست، یکی بیشتر از و ...

↪ منطق رتبه اول توسط اشیا و رابطه ها ساخته میشود

منطق رتبه اول

انواع منطق

حقیقت شناسی (اعتقادات عامل راجع به حقایق)	هستی شناسی (آنچه در جهان هست)	زبان
درست/نادرست/نامشخص	حقایق	منطق گزاره ای
درست/نادرست/نامشخص	حقایق، اشیا، رابطه ها	منطق رتبه اول
درست/نادرست/نامشخص	حقایق، اشیا، رابطه ها، زمان	منطق موقتی
درجه ای از اعتقاد متعلق به [0,1]	حقایق	نظریه احتمال
در فاصله معین	حقایق با درجه ای از درستی متعلق به [0,1]	منطق فازی ۵

منطق رتبه اول

نحو و معنای منطق رتبه اول

نمادهای ثابت؛ اشیا را نشان میدهد. مثال: علی، پ، (رضا، ...

نمادهای معمول؛ رابطه ها را نشان میدهد. مثال: برادر بودن، بزرگتر بودن از

نمادهای تابع؛ توابع را نشان میدهند. مثال: تابع پای چپ (LeftLeg)

متغیرها: x, y, a, b

روابط منطقی: $\neg, \Rightarrow, \wedge, \vee, \Leftrightarrow$

تساوی: $=$

سورها: $\forall, \exists$

منطق رتبه اول

جملات اتمیک

- هر ترم یک عبارت منطقی است که به شیء اشاره میکند
- نمادهای ثابت ترم هستند
- همیشه استفاده از نماد متمایز برای نامگذاری شیء آسان نیست
- پای چپ پای پادشاه John ← LeftLeg(John)

متغیر یا ثابت یا (ترم ۱، ترم ۲، ...، ترم n) تابع = ترم

جملات اتمیک: ترکیب ترمهای اشیاء و محمولهای روابط

ترم ۲ = ترم ۱ یا (ترم ۱، ترم ۲، ...، ترم n) محمول = جملات اتمیک

Married(Father(Richard), Mother(John))

مثال:

پدر (ریچارد با مادر جان ازدواج کرده است)

منطق رتبه اول

جملات پیچیده

با ترکیب جملات اتمیک و روابط منطقی میتوان جملات پیچیده تری ساخت

$$\neg S, S1 \wedge S2, S1 \vee S2, S1 \Rightarrow S2, S1 \Leftrightarrow S2$$

$$\neg \text{Brother}(\text{LeftLeg}(\text{Richard}), \text{John})$$

مثال:

$$\text{Brother}(\text{Richard}, \text{John}) \wedge \text{Brother}(\text{John}, \text{Richard})$$

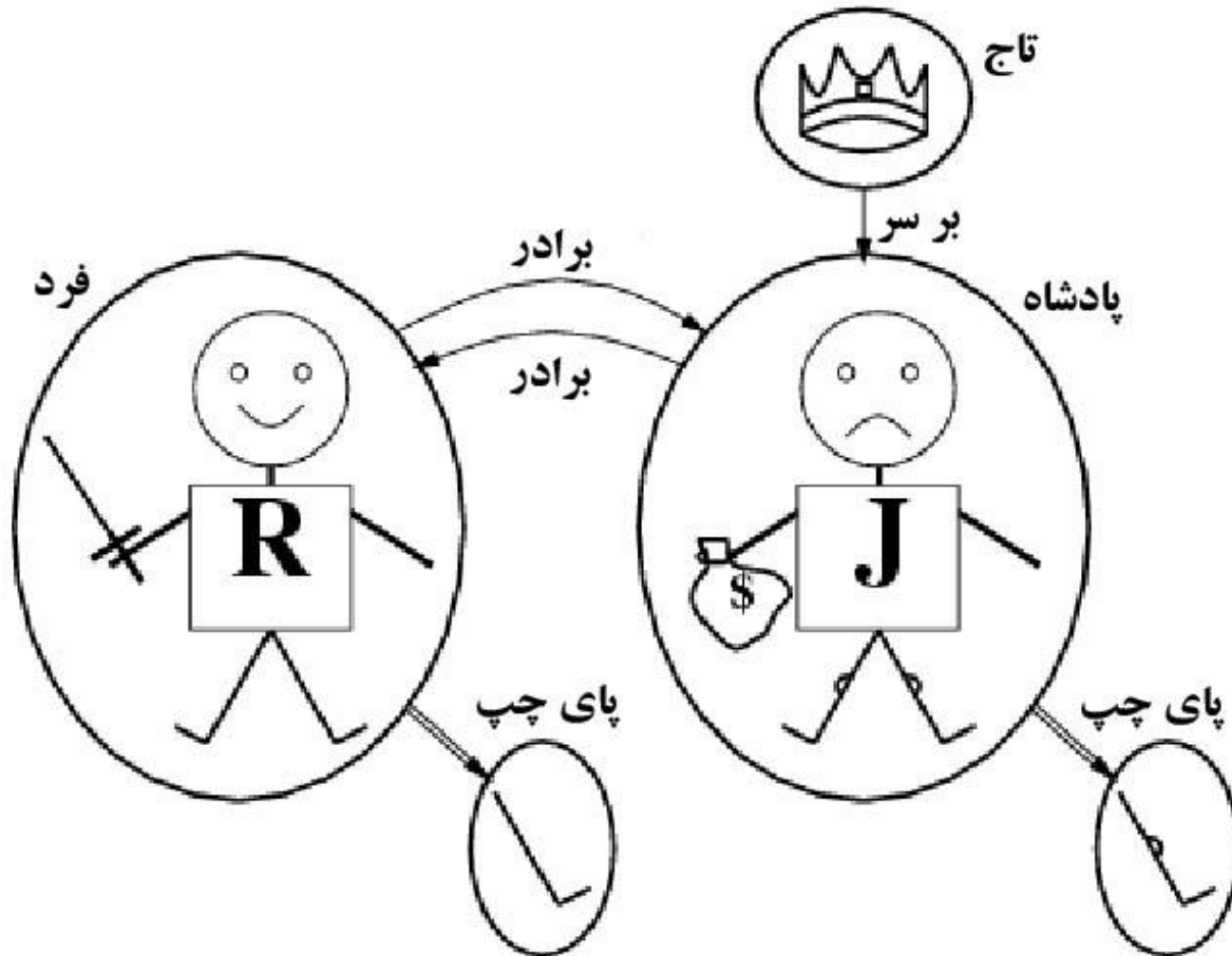
$$\text{King}(\text{Richard}) \vee \text{King}(\text{John})$$

$$\neg \text{King}(\text{Richard}) \Rightarrow \text{King}(\text{John})$$

منطق رتبه اول

مثال

مدلی با پنج شئی،
دو رابطه دودویی،
سه رابطه یکانی و
یک تا یکانی به
نام پای چپ

منطق رتبه اول

سورها

↪ کمک میکنند تا به جای شمارش اشیا از طریق نام آنها،
خواص کلکسیون اشیا را بیان کرد

↪ سور عمومی؛ $\forall$ “برای همه”

↪ سور وجودی؛ $\exists$ “وجود دارد حداقل...”

منطق رتبه اول

سور عمومی

<جمله> <متغیرها> $\forall$

$\forall x P$ که در آن P یک عبارت منطقی است، بیان میکند که P برای هر شیء x درست است

مثال: $\forall x \text{ King}(x) \Rightarrow \text{Person}(x)$

منطق رتبه اول

سور وجودی

<جمله> <متغیرها> $\exists$

$\exists x P$ که در آن P یک عبارت منطقی است، بیان میکند که P حداقل برای یک شیء x درست است

$\exists x \text{Crown}(x) \wedge \text{OnHead}(x, \text{John})$ مثال:

منطق رتبه اول

خصوصیات سورها

↔ ⇒ رابط طبیعی برای کار با $\forall$ و $\wedge$ رابط طبیعی برای کار با $\exists$ میباشد

↔ استفاده از $\wedge$ بعنوان رابط اصلی با $\forall$ منجر به مکم قوی میشود

↔ استفاده از $\Rightarrow$ با $\exists$ منجر به مکم ضعیفی میشود

↔ $\forall x \forall y$ برابر است با $\forall y, x$ و $\exists x \exists y$ برابر است با $\exists y, x$

↔ $\forall y \exists x$ برابر نیست با $\exists x \forall y$

↔ $\exists x \forall y \text{ Loves}(x,y)$

▪ حداقل یک نفر وجود دارد که همه چیز در جهان را دوست دارد

↔ $\forall y \exists x \text{ Loves}(x,y)$

▪ همه در دنیا حداقل یک نفر را دوست دارند

منطق رتبه اول

خصوصیات سورها

“هر کسی بستنی را دوست دارد” به معنای این است که “هیچ کس وجود ندارد که بستنی را دوست نداشته باشد”

$\forall x \text{ Likes}(x, \text{IceCream})$ هم ارز $\neg \exists x \neg \text{Likes}(x, \text{IceCream})$

$\forall x \neg P$ هم ارز $\neg \exists x P$

$\neg \forall x P$ هم ارز $\exists x \neg P$

$\forall x P$ هم ارز $\neg \exists x \neg P$

$\exists x P$ هم ارز $\neg \forall x \neg P$

منطق رتبه اول

تساوی

↪ با استفاده از = دو تره به یک شیء اشاره میکنند

↪ برای تعیین درستی جمله تساوی باید دید که آیا ارجاع ها به دو تره، اشیای یکسانی اند یا خیر

↪ مثال: ریچارد حداقل دو برادر دارد

$$\exists x, y \text{ Brother}(x, \text{Richard}) \wedge \text{Brother}(y, \text{Richard}) \wedge \neg(x=y)$$

منطق رتبه اول

ادعاها و تقاضاها

جملات از طریق TELL به پایگاه دانش اضافه میشوند
این جملات را ادعا گویند

▪ $TELL(KB, King(John))$

▪ $TELL(KB, \forall x King(x) \Rightarrow Person(x))$

با استفاده از ASK تقاضاهایی را از پایگاه دانش انجام میدهیم
این پرسشها، تقاضا یا هدف نام دارد

▪ $ASK(KB, Person(John))$

▪ $ASK(KB, \exists x Person(x))$

لیست جانشینی یا انقیاد

لیستی از جانشینیهها در صورت وجود بیش از یک پاسخ

منطق رتبه اول

دامنه خویشاوندی

مادر هر فرد والد مؤنث آن فرد است

$$\forall m,c \text{ Mother}(c) = m \Leftrightarrow \text{Female}(m) \wedge \text{Parent}(m,c)$$

شوهر هر فرد، همسر مذکر آن فرد است

$$\forall w,h \text{ Husband}(h,w) \Leftrightarrow \text{Male}(h) \wedge \text{Spouse}(h,w)$$

مذکر و مؤنث بودن طبقه های متمایزی هستند

$$\forall x, \text{Male}(x) \Leftrightarrow \neg \text{Female}(x)$$

والد و فرزند، رابطه های معکوس هستند

$$\forall p,c \text{ Parent}(p,c) \Leftrightarrow \text{Child}(c,p)$$

پدر بزرگ یا مادربزرگ والدین هر فرد است

$$\forall g,c \text{ Grandparent}(g,c) \Leftrightarrow \exists p \text{ Parent}(g,p) \wedge \text{Parent}(p,c)$$

منطق رتبه اول

اعداد و مجموعه ها

$$\Rightarrow \forall s \text{ Set}(s) \Leftrightarrow (s = \{\}) \vee (\exists x, s_2 \text{ Set}(s_2) \wedge s = \{x | s_2\})$$

$$\Rightarrow \neg \exists x, s \{x | s\} = \{\}$$

$$\Rightarrow \forall x, s x \in s \Leftrightarrow s = \{x | s\}$$

$$\Rightarrow \forall x, s x \in s \Leftrightarrow [\exists y, s_2 \{ (s = \{y | s_2\} \wedge (x = y \vee x \in s_2)) \}]$$

منطق رتبه اول

مهندسی دانش

فرایند کلی ساخت پایگاه دانش که شامل مراحل ذیل میباشد:

➤ مشخص کردن کار

➤ مونتاژ دانش مربوطه

➤ تصمیم گیری در مورد واژه نامه معمولها، توابع و وراثت

➤ کدگذاری دانش کلی در مورد دامنه

➤ کد گذاری توصیف نمونه مسئله خاص

➤ اعمال تقاضاها به رویه استنتاج و دریافت پاسخ

➤ اشکال زدایی پایگاه دانش